

Historieglimt 81

Norges geologiske undersøkelser (NGU) på Lade

Norges geologiske undersøkelser (NGU) må tilhøre de godt bevarte hemmeligheter på Lade. Dette store og viktige statlige forskningssenteret ligger i flotte omgivelser på Østmarkneset. For de fleste hører navnet ikke særlig spennende ut. Studier av jord og stein (geologi) høres kanskje litt kjedelig ut for de fleste, men en skal ikke kikke lenge på virksomheten før en skjønner at dette er viktig i dagens samfunn. Når vi nevner Hanekleivtunnelen og faren for steinras ved veiene rundt i landet, så forstår en snart viktigheten av slike studier. For ikke å snakke om bergverk og petroleumsvirksomheten! I 2008 fylte NGU 150 år!

Likevel er det enda lengre siden tanken ble kastet fram om å starte en slik virksomhet. Norges første universitetsutdannede mineralog, *Henrik Steffens* (1773-1845), fremmet forslag om å kartlegge landet geologisk i 1803. Dersom myndighetene hadde fulgt forslaget, ville Norge ha blitt det første land i verden med geologisk kartlegging og undersøkelse av hele landet. Steffens ble professor i Tyskland. Selv om hans fedreland ikke hadde plass for ham, fikk han likevel stor betydning for forskning og åndsliv i Danmark-Norge. Han var født i Stavanger og vokste opp i Trondhjem. Henrik Wergeland kalte ham for "Norges bortblæste laurbærblad". En tysk geolog, *Leopold von Buch* (1774-1853), startet geologisk kartlegging av Norge i 1806-1808. Dansken *Jens Esmark* (1763-1839) fortsatte arbeidet og ble Norges første professor i mineralogi i 1814.

De to som skulle kjempe fram realiseringen av Henrik Steffens' gamle drøm, var forskerne Kjerulf og Keilhau. Universitetsstipendiat *Theodor Kjerulf* (1825-1888), senere professor, la 8. august 1856 fram et detaljert forslag for departementet om geologisk kartlegging av Norge. *Balthazar Mathias Keilhau* (1797-1858) ble professor i bergvitenskap. Keilhau og Kjerulf var dypt uenige om viktige geologiske teorier. Derfor ble det flere års tautrekking om Kjerulfs forslag. Ved kongelig resolusjon av 6. februar 1858 ble NGU stiftet med Kjerulf som leder. Oppgaven var formidabel. Det er spennende å følge utviklingen av NGU gjennom ulike perioder. De første 125 år kan en lese om i K. Ingvaldsens bok om NGU fra 1983.

I 1961 ble virksomheten flyttet fra Oslo til Trondheim. I 1962 ble to andre virksomheter innlemmet i NGU. Det var Statens Råstofflaboratorium (SR) fra 1917 og Geofysisk Malmleting (GM) fra 1934. Det var sviktende forsyninger til landet som var bakgrunnen for å opprette SR. Oppgaven var å lete etter og framskaffe forsyninger innenlands til erstatning for det som ikke kunne importeres. GM ble opprettet for å intensivere malmleting med sikte på gruvedrift i Norge. GM flyttet til Østmarkneset i 1949. Dit kom så også NGU i 1961 da det nye hovedbygget stod ferdig. Året etter skjedde sammenslåingen.

NGU's flotte årsmelding for 2006 gir mange eksempler på hvor sentralt institusjonen står i utviklingen av norsk næringsliv. Vi kan bare nevne noen få eksempler. Metaller og mineraler er det stadig økende behov for. Prisene på verdensmarkedet går opp. Når det gjelder tunneler har NGU utviklet nye metoder for å finne svakhetssoner der tunneler skal bygge. Rasutsatte steder på Vestlandet har hatt fokus i 2006. Samme år avsluttet NGU et fire års prosjekt med mineralkartlegging i Mosambique. Også i nordområdene arbeides det. En egen forskergruppe studerer klimautviklingen i Arktis; noe som er særlig viktig for å forstå hele klimautviklingen. Mer prosaisk lyder kanskje radonforskningen, men 300 nordmenn pådrar seg lungekreft på grunn av radongass i boligen. Mer spennende lyder kartleggingen av berggrunnen under havet. Et særskilt forskningsprosjekt tar for seg forurenset jord i barnehager rundt i landet. NGU har bygd opp et sterkt forskningsmiljø på den såkalte geodynamikken; teorier som omfatter ikke bare kontinentalplatene, men også strømmene i den smeltede jordkjernen under dem. For å avsluttet disse spennende eksemplene: NGU arbeider også med utnyttelsen av jordvarmen under våre føtter.